

(H)Ilbelta

URTE OSOA IRAUTEN DUEN NOBELA BELTZAREN ASTEA

Miel A. Elustondo

Nobela beltzaren inguruan askotariko ekitaldiak antolatu ohi dituzte urtarilarekin zazpi egunez, webgune ondo bete daute urte osoan, eta orain berriz, (H)ilbeltza beka aurkeztu dute. Aste izatetik urte izatera bidean da Baztango (H)ilbeltza.

Orain hiru urte abiarazi zuten asmoa Baztanen: (H)ilbeltza, nobela beltzaren astea. Harrezkero, genero beltza ardatz hartu eta hitzaldi, mahai-inguru, aurkezpen, ibilaldi, bertso-saio eta gainerako, hainbat ekitaldi diferente antolatzen ari dira. Trebatuak dira lanean, herri mugimenduetan zailduak, eta nobela beltzaren asteari lotu zitzaizkiolarik, jakinaren gainean ari ziren, bazekiten nondik eta nora behar zuten. Orain baino lehen esana du antolatzaileetakoa den Elurre Iriartek: “Literaturak aukera ederrak ditu kritika soziala egiteko, eta literaturaren barnean, nobela beltzak du, batez ere, kritika sozial hori egiteko aukera. Hori da guri interesatzen zaiguna, gizarte kritika. Eleberri beltzetan hor da beti ustelkeria, hor da beti azpimundu hori, arras iluna, neketan ikusten dena”.

Loidi eta Izeta, Redondo baino lehen

Menturaz, Dolores Redondo idazleak bere nobela arrakastaz bezainbat gaztelaniaz beteak Baztanen kokatzeak ere zirikatatu zituen beren txokoa aski isilka ari ziren aipatu bailarako irakurleak. Ez zuten gustura hartu asots handi hori eta, hein batean, hari erantzuteko ere sortu zuten nobela beltzaren astea. Minbera ere baziren. Behin eta berriz eta aunitzetan Elurre Iriartek esana dakigu: “Badirudi orain deskubritu dugula Baztan, eta orain deskubritu dugula nobela beltza! Erakutsi nahi izan dugu Baztan hemen zela aspaldidanik, eta gainera, nobela beltzarekin ere izan duela lotura. Hor da, errateko, Elizondoko idazle Mariano Izetak eskribitu zuen nobela beltza, *Dirua galgarri*, euskarazko literaturaren historian bigarren nobela beltza, alegia. Jose Antonio Loidiren *Hamabost egun Urgainen* famatuaren ondotik Izetarena etorri zen”.

(H)ilbeltzan ez dira debaldetan ari, eta Loidi eta Izeta, hara hor bi izen Baztango nobela beltzaren astean goraki ospatu dituztenak. Bigarren edizioan izan zen, 2016an: batetik, Jose Antonio Loidiri omenaldi eginez, idazle zenaren arreba ehun urteko Anjelita gonbidatu zuten hizlari, eta bestetik, Izetaren lana berrargitaratu zuten Baztango Udalak lagundurik. Horiekin batera, hor dira Gotzon Garate zenak Baztanen kokatu zizkigun lanak; hasteko, *Esku leuna* eta *Elizondoko eskutitzak*. Bestalde, bertan eman zituen aldietan eskribitu zituenak ditugu *Izurri berria*, neurri handian

Sunbillako Ixtola baserrian egina, eta arestian aipatu dugun *Elizondo eskutitzak*, Arizkuno Iriarte etxean ondu baitzuen Garatek.

Irakurleek abiatutako esperimentua

(H)ilbeltzaren hasmentan irakurleak dira, haietatik etorri da astea. Irakurle horiek zortzi urte zeramatzaten irakurtzen eta “Idazleekin solasean” kanpainaren bat egiten. Honetaz eta hartaz solasean beti, nobela beltzaren gainean jardutea bururatu zitzairen, zer edo zer egitea.

Hasieran, hitzaldiren bat edo asteburu batean zerbait egitea ibili zuten gogoan, baina fite konturatu ziren aste oso bateko egitaraua osatzeko lain ideia zutela, denak nobela beltzaren inguruan josiak. Hasi ziren, beraz, zer etorriko zen ez zekitelana. “Ia-ia esperimentua izan zen lehen edizio hura”, Elurre Iriartek esanda dakigunez. 2015eko urtaril ilbeltzean hasi ziren eta handik hona hiru urte egin dituzte, eta, oker esateko beldurrik gabe, pisua irabazi du (H)ilbeltzak, presentzia irabazi du nobela beltzaren asteak Euskal Herrian egiten diren literatur ekitaldien barnean. “Gurea, negukoa. Eako Poesia Egunak dituzu udan, Zarauzko Literaturia udaberrian, Durangoko Azoka neguan...”, Iriarteren hitzetan beti.

Liburuen inguruan biltzen diren irakurleak ez dira, ordea, bakarrik ari Baztanen. Bertako eta kanpoko, irakurle andana biltzea lortu dute bailarako herrietan nobela beltzaren kariatara hots egin dituzten ekitaldietara. “Astegunetan Baztango jendea biltzen da gehienbat, eta hori nahi genuen. Bertzalde, badugu irizpidea: bateko eta bertzeko herrietan egitea ekitaldiak. Batean izanen da Arizkunen, bertzean Anizen, hurrengo Erratzun, Berroetan, Elizondon,

» ELURRE IRIARTE (ANTOLATZAILEA):

“Erakutsi nahi izan dugu Baztan hemen zela aspaldidanik, eta nobela beltzarekin ere izan duela lotura”

Lesakan edo bertze nonahi. Eta Baztango jendea mugitzen da harat-honat". Aste hondarren, bistan da, baztandarrekin batean biltzen dira batik bat arrotzak, zazpi euskal herrietatik bailarara joandako jende eta jendakiak.

Astea? Urte osoa!

Nobela beltzaren astea ez da, ordea, zazpi eguneko. (H)ilbeltzakoak beti ari dira, beltzetik beti, agerian beti, eta ilbeltza.eus webgunea dugu froga. Molde guzietako edukiz bete dute sareko egoitza, bertan dira nobela beltzaren astearen aitzakian egindako hitzaldi eta solasak, baina baita hortik eskapo egindako elkarrizketak, eskribitutako saiakera motx gisako gogoetak eta bestelakoak. Inor izatekotan, (H)ilbeltzakoak saiatu dira bide berriak urratzen, euskarazko literaturaren leihoa are gehiago zabaltzen, nobela beltzaren haritik tinko tiraka, beti Baztanen, hiriburutik aparte.

Horretaz oharturik ari zen Aingeru Epaltza iaz, *Noticias de Navarra* egunkarian "Beltz" zutabea eskribitu zuenean eta Iruñean antolatua zuten beste jardunaldi bat ere, gaztelaniazkoa, hizpidera ekarrita: "Aurten ere Pamplona negra-ekin lehiatu beharko du gaurdanik [(H)ilbeltzak], desabantaila nabarmenean. Baluarte dotoreziatik eta glamouretatik Arizkungo edo Irurritako aretoetako xumetasunera dagoen tarte bera, edo handiagoa, dago euskal eta erdal sistema literarioen artean. Tamainan ez ezik, irakurzaleen eta kazetarien artean ere. Horrek are eskergarriago egiten du (H)ilbeltza bezalako ekimenetan lana beltz egiten dutenen ahalegina". Hiru urte honetako ibiliak erakutsi duenez, ordea, glamourraren soufflea hutsa da barrutik, eta, aldiz, mamiz betea 2015ean Baztanen antolatzeari ekin zioten nobela beltzaren astea. Nafarroako hiriburuko dotorezia axal horiek eta batzuen eta besteen tamainak gorabehera, harrera beroa egin dio euskara jendeak Baztango (H)ilbeltzari, eta jabetuak dira horretaz ekimen beltzaren sortzaileek. Ez alferretan zioen Maitane Maritorenak

Herri mugimenduetan zaildutako jendea ari da urtero (H)ilbeltza antolatzen. Bazuten esperientziarik, eta nabaritzen da: denbora gutxian euskal literaturaren zaleentzat erreferentziatzko zita bihurtu da Baztangoa. Orain, Udalarekin eta Txalaparta argitaletxearekin batera martxan jarri duten bekari esker, urte osoan emango du zeresana Baztanek eta nobela beltzak.

Xorroxin irriatiak egindako elkarrizketan: "Hirugarren urtea dugu, baina erreferentzialtasun handia lortu dugu".

(H)ilbeltza beka

Lanak ongi egiten ari dira, bai: irakurleak biltzen, idazle eta era guztietako sortzaileak erakartzen, irudimen haize berriak erabiltzen, auzolanean, eredu-ko ekimena gauzatuz Baztanen herri-tarren eta bailara mailako agintari politikoaren artean. Esaterako, elkarlanaren ondorio bikaina begitانتzen zaigu (H)ilbeltzak eta Baztango udalak azkena jakinarazi dutena, hau da, (H)ilbeltza beka, Txalaparta argitaletxearen laguntzaz bideratua, "euskal literatura beltza hedatu eta munduko literatura beltza euskaratzeko asmoz". Oinarrien berriak arestian aipatu ilbeltza.eus atarian diren arren, esan dezagun 6.000 euroko saria duela beka, gutxienez 145.000 karaktereko lanak agindu dituztela, eta ekainaren 23a baino lehen aurkeztu behar dela lanaren lagina Baztango

Udaleko erregistroan. Abian da beka, (H)ilbeltzak ekarri duen azken berria da, oraingoan batere ez beltza.

Nobela beltza aitzinatzeko bidea izan liteke. Ikusi arte, ezin esan hala izango den. Orain bi urte nobela beltzaren astean egindako mahai-inguruan galdera bera erabili zuten Itxaro Borda eta Jon Alonso idazleek. Imanol Ibaigarriaga irakasle eta blogariari arranondo.com-en leitzu jakin dugu: "Itxaro Bordaren iritzi [su etenaren] momentu berri honek indarrak egunerokotasunean finkatzea ekarriko du (...) hiritarren gehiengoaren errealitate sozio-ekonomikoari dagokion eleberri beltza nagusitu ei liteke (...) Jon Alonsoren ustez, berriz, duela hogeita hamar urte euskal nobela beltza eskribitzea posible zen ala ez eztabaidatzen bazen, gaur egun irakurleko kopurua dezente hazi denez, eleberri beltza posible izateaz gain, aurrerantzean gizarte beraren aldaketak be jasoko ditu". Ikuskizun da hori. Bitartean, bidean da (H)ilbeltza beka, nobela beltzaren beka Baztanen. ■